

TVÅ NYA ARTER FÖR VÄSTMANLAND 1973

Lars Lindell

1. Fjällgås (*Anser erythropus*)

Under morgonen och förmiddagen den 23 april 1973 exkurerade övertecknad och Per Olsson i Västerfärnebo-området. Efter besök vid Islingby ängsmarker och Gussjön, kom vi på f.m. till Fläcksjön, där vi tillsammans med ytterligare ett 10-tal ornitologer uppehöll oss på Gåsudden, i sjöns nordöstra del. Mellan kl. 10 och 11 kunde vi därifrån inräkna sammanlagt 259 sädgäss, fördelade på 10 flockar, vilka samtliga sträckte mot NÖ. Största flocken innehöll 71 individer.

Bland dessa sädgäss fanns också en grågås, samt som ny art för Västmanland - en fjällgås (*Anser erythropus*). Denna fjällgås ingick i en flock om 20-talet sädgäss, vilken passerade över Fläcksjön kl. 10.45. Artbestämningen grundade sig på den minimala storleken, fågeln kom nästan att påminna om en and jämfört med sädgässen, samt på den karaktäristiska siluetten med smala och spetsiga vingar à la stjärtand.

Samtliga närvarande ornitologer var eniga om bestämningen, och då flertalet hade tidigare erfarenheter av de anser-arter som uppträder i Sverige, torde detta borge för observationens riktighet. Senare framkom att observatörer vid Gnien (Thomas Forsberg m.fl.), ca 15 km SV Fläcksjön, iakttagit sädgåsflockarna, samt bland dessa registrerat en mindre gås, vilken kunde bestämmas till fjällgås. Dessförinnan hade samma flockar setts sträcka mot NÖ över Lisjö-trakten (Arne Eklöv brev).

Intressant i sammanhanget är också att det samma morgon sträckte ut ett större antal sädgäss över Hjälmarén (Håkan Johannesson muntl.). Det torde inte vara orealistiskt att anta att dessa gäss och de sädgäss som passerar över Västmanland till stor del härstammar från de flockar som varje vår rastar i Kvismaredalen. Vid Kvismaren iaktogs från 28.3-21.4.1973 också en fjällgås bland de rastande sädgässen. Det förefaller sannolikt att den vid Kvismaren iaktagna fjällgåsen är identisk med den som noterades över Västmanland 23.4.1973.

2. Skäggmes (*Panurus biarmicus*)

På förmiddagen den 27 september 1973 observerades vid Asköviken en skäggmes (*Panurus biarmicus*) av Håkan Östholm, Västerås. Han berättar att fågeln uppehöll sig i vassen, strax S om "Tallen" i vikens innersta delar. Artens karaktäristiska läte hördes upprepade gånger, och vid ett tillfälle sågs fågeln flyga en sträcka på ca 50 meter, lågt över vassen. Därvid kunde Östholm iaktta att fågelns stjärt var längre än kroppen. Undersidan var ljusst beige och dess översida brunfärgad. Huvudets sidor var mörka. Vingarna fördes relativt snabbt och flykten föreföll "fladdrande" och besvärlig. Med ledning av de observerade detaljerna

beständes fågeln till en skäggmes, hona eller juvenil.

Skäggmesens uppdykande vid Asköviken var väl inte helt oväntat, och får kanske ses i samband med att drygt 20 par häckade i Tåkern 1973. Arten har sitt egentliga utbredningsområde syd och sydost om Sverige med ett mycket splittrat utbredningsmönster, vilket beror på att den hela tiden är bunden till stora vassområden. Arten förefaller allmänt sett vara på tillbakagång som följd av omfattande biotopförändringar.

Skäggmesen anträffades i Sverige för första gången så sent som 1965. Det var i Hammarsjön i Skåne. År 1966 konstaterades en misslyckad häckning på samma plats och arten noterades även vid två andra skånelokaler. Året efter sågs sex exemplar vid Halmstad och likaså sex exemplar vid Karlskrona. Åren 1968 och 1969 iaktogs den på några platser i Skåne, men 1970 sågs endast en hane under hösten. 1971 gjordes tre fynd i Skåne, och 1972 konstaterades så arten häckande vid Tåkern, med 6 utflugna ungar som resultat. Som tidigare nämnts häckade 1973 drygt 20 par vid Tåkern, och under hösten samma år uppskattades fåglárnas antal i sjön till några hundra.

L i t t e r a t u r

BJÖRKMAN, G. 1973. Skäggmesen ny häckfågel i Tåkern. Meddelande från Tåkerns fältstation 8:13-14.

En iakttagelse av ejder

Lennart Eriksson

Jag såg i Vår Fågelvärld att ejdern räknades som en relativt ny art för Västmanland. Vi har dock en något tidigare observation här i de västra delarna av landskapet. I början av maj 1960 uppehöll sig nämligen ett 10-tal ejdrar i sjön Vikern, väster om Nora. Flocken fanns där 3-4 dagar innan den drog vidare. Att flocken slog till i Vikern var kanske en slump, att den stannade berodde nog på den rika kräfttillgången. Fåglarna var ganska orädda och vi kunde se hur de för nästan varje dykning kom upp med en ivrigt sprattlande kräfta i näbben. De slängde kraftigt med kräftorna i vattenytan några gånger innan de utan större besvär svalde dem. Kanske bröt de sönder skalen vid "misshandeln", det gick inte att avgöra. Vi kunde ej iaktta att ejdrarna åt något annat än kräftor. Vi kontaktade Erik Rosenberg i Örebro och sände även några fotografier av ejdrar med kräftor, men någon annan rapportering skedde ej.